

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Факультет № 1
Кафедра теорії та історії держави і права

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні кафедри
теорії та історії держави і права
протокол № 9 від 15.08.2023 р.

Завідувач кафедри

Ігор ЛОГВИНЕНКО

ПРАВознавство (ОК.7)

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кафедра	Кафедра теорії та історії держави і права (http://univd.edu.ua/uk/dir/1354/kafedra-teorii-ta-istorii-derzhavy-i-prava)
Контактний телефон	+38 067 763-74-78
E-mail	kaftdp1f@gmail.com
ЛЕКТОР	
	Безуса Юлія Олегівна, доцент кафедри теорії та історії держави і права, кандидат юридичних наук, доцент E-mail: bezusaau@gmail.com Лекційний потік: факультет № 3
Назва освітньо-професійної програми	Психологія
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	053 Психологія
Статус дисципліни	Обов'язкових компонент освітньо-професійної програми, вивчається в 1 семестрі I курсу навчання
Мета вивчення	Оволодіння здобувачами вищої освіти системою загальнотеоретичних сучасних знань про основні закономірності виникнення,

	розвитку і функціонування держави і права, а також формування у здобувачів вищої освіти професійної правової культури, орієнтованої на загальнолюдські ідеали і цінності та методологічних, базових основ наукового розуміння держави і права, державно-правових явищ, розвитку правового мислення.
Завдання вивчення дисципліни	Пізнання та засвоєння здобувачами вищої освіти основних понять про державу та право, їх сутність, структуру та призначення у системі державотворення; вироблення компетенцій щодо аналізу та застосування отриманих знань; розвиток у здобувачів вищої освіти навиків самостійної творчої роботи при закріпленні теоретичних знань у ході вивчення дисципліни. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати: - на понятійному рівні: основи теоретико-правових положень, що стосуються виникнення, становлення, розвитку та функціонування держави і права; основи юридичних понять і категорій; - на фундаментальному рівні: особливості державно-правових явищ та основних юридичних понять і категорій; - на практично-творчому рівні: правові основи тлумачення норм права; особливості застосовування правових приписів при виконанні своїх службових повноважень; основні принципи законності та правопорядку у суспільстві; форми і методи поширення правових знань серед населення; форми та порядок надання правової допомоги громадянам; вміти: - на репродуктивному рівні: відтворювати основні поняття та категорії дисципліни; - алгоритмічному рівні: довільно використовувати засвоєні знання для правильного формулювання складних юридичних понять і категорій з подальшим їх використанням при вивченні галузевих дисциплін; вірно тлумачити норми права; безпомилково застосовувати правові приписи

	при виконанні своїх службових повноважень; - на евристичному рівні: на основі засвоєння загальнотеоретичних знань про державно-правові явища вміти з наукових позицій давати їм правильну оцінку, розкривати їх дійсну сутність, розуміти соціальне призначення, місце і роль у політичній системі і громадянському суспільстві; знаходити шляхи розв'язання задач, що виникають у працівника поліції під час виконання професійних обов'язків, сприяти формуванню у громадян поваги до права і закону; - на творчому рівні: переосмислювати наявні знання стосовно нових фактів; адаптувати раніше отримані знання, вміння та навички до змінних умов та нестандартних ситуацій; самостійно вести експериментальну, науково-дослідницьку діяльність.
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS/годинах	6 кредитів ECTS (загальний обсяг - 180 год.)
	- аудиторна робота: 90 год., з них:
	- самостійна робота: 90 год.
Форми та види проведення навчальних занять	Форма навчання – денна. Види навчальних занять: - лекції: 32 год. для денної форми навчання; - семінарські заняття: 58 год. для денної форми навчання; - самостійна робота: 90 год. для денної форми навчання.
Самостійна робота	Опрацювання рекомендованої літератури, підготовка тез доповідей до конференцій.
Індивідуальні завдання	Цільові виступи, доповіді
Необхідне обладнання	Мультимедійне обладнання (ноутбук, проектор), комп'ютерне забезпечення з виходом у мережу Інтернет.
Мова викладання	Українська
Контроль	Методи контролю: усний та письмовий (опитування на семінарських заняттях; участь в дискусіях, цільові виступи, виконання самостійних робіт); тестовий. Форми контролю: - поточний (опитування, тестування, веб-квести);

	Критерії оцінки поточного контролю викладач повідомляє на першому занятті та перед кожними оцінюванням. - проміжний (опитування); - підсумковий (залік, екзамен).
Політика навчального курсу	Пропущені заняття відпрацьовуються усно за темою заняття згідно графіка консультацій викладача. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначаються Положенням про академічну доброчесність в Харківському національному університеті внутрішніх справ. http://univd.edu.ua/files/generaldocs/academic_integrity_provisions.pdf. Перевірка тексту робіт на наявність текстових запозичень здійснюється програмою UNICHECK.
Інтегральна компетентність, загальні компетентності (ЗК)	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері виникнення, становлення, розвитку та функціонування держави і права, що передбачають застосування основних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов. ЗК-2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК-3. Навички використання інформаційних та комунікативних технологій. ЗК-4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК-5. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК-6. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК-7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК-8. Навички міжособистісної взаємодії.
Спеціальні компетентності (СК)	СК-1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. СК-4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

	СК-7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації. СК-8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову). СК-10. Здатність дотримуватися норм професійної етики. СК-11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. СК-12. Здатність адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Тема № 1. Загальна характеристика держави.

Основні теорії походження держави. Поняття, сутність та ознаки держави. Держава і влада. Поняття та види функцій держави. Форма держави: форма державного правління, форми державного устрою, державного (політичного) режиму. Народовладдя та його сутність. Основні форми та інститути демократії.

Громадянське суспільство. Держава і громадянське суспільство. Україна як демократична, соціальна, правова держава.

Боротьба України за незалежність. Незалежна і суверенна Україна як гарант євроатлантичної безпеки. Цільові санкції як легітимні засоби протидії російським порушенням міжнародного права. Стратегічна підтримка НАТО та Європейського Союзу України.

Тема № 2. Механізм держави.

Поняття, ознаки та структура механізму держави. Державний апарат: поняття та структура. Поняття, ознаки та види державного органу. Система державних органів. Глава держави. Законодавча, виконавча, судова гілки влади. Омбудсман. Державні установи. Державні підприємства. Недержавні організації: специфічні риси їх функціонування у механізмі держави.

Система стримувань і противаг. Співвідношення і взаємодія держави та особи.

Поняття воєнного стану. Військове командування. Військові адміністрації.

Особливості діяльності органів публічної влади в умовах воєнного стану. Здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування повноважень в умовах воєнного стану. Діяльність Президента України в умовах воєнного стану. Діяльність Кабінету Міністрів України в умовах воєнного стану. Діяльність судів, органів та установ системи правосуддя в умовах воєнного стану. Повноваження

Генерального штабу Збройних Сил України. Повноваження військових адміністрацій. Залучення військових формувань та правоохоронних органів до здійснення заходів правового режиму воєнного стану. Взаємодія військового командування та військових адміністрацій з органами державної влади в умовах воєнного стану.

Заходи правового режиму воєнного стану.

Тема № 3. Поняття права. Норма права.

Основні теорії походження права. Поняття і сутність права. Функції права. Цінність права. Об'єктивне і суб'єктивне право. Принципи права. Поняття і основні ознаки соціального регулювання в суспільстві. Система соціального регулювання. Соціальні норми, їх визначення та види. Поняття та ознаки норми права. Види норм права. Структура норми права: гіпотеза, диспозиція, санкція.

Способи викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів (прямий, посилковий і банкетний; казуїстичний, абстрактний).

Тема № 4. Джерела права. Система права та система законодавства.

Поняття та види форм (джерел) права.

Поняття, ознаки та види нормативно-правового акту. Класифікація нормативно-правових актів за юридичною силою: закони, міжнародно-правові договори, підзаконні нормативно-правові акти, нормативно-правові акти місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, локальні нормативні акти (підприємств, установ, організацій). Поняття та юридична природа актів Конституційного Суду України, Верховного суду.

Дія нормативно-правових актів у часі, в просторі та за колом осіб. Чинність нормативно-правових актів: у часі (вступ в силу та припинення дії нормативно-правового акту, пряма, зворотня і переживаюча дія нормативно-правового акту); у просторі (територіальний та міжтериторіальний принципи); дія нормативно-правових актів за колом осіб.

Поняття, основні ознаки і структура системи права. Галузь права. Загальна характеристика галузей права в Україні. Публічне і приватне право. Матеріальне і процесуальне право. Інститут права (суміжні інститути права). Співвідношення систем міжнародного і національного права.

Поняття, основні риси та структура системи законодавства. Співвідношення системи права та системи законодавства.

Поняття та особливості систематизація законодавства. Форми систематизації законодавства: кодифікація, інкорпорація, консолідація та облік.

Правове регулювання воєнного стану. Особливості дії нормативно-правових актів в умовах воєнного стану. Гарантії законності в умовах воєнного стану.

Тема № 5. Правові відносини.

Поняття та основні ознаки правових відносин.

Склад (структура) правових відносин: суб'єкти, об'єкти, зміст (юридичний, фактичний), юридичний факт. Суб'єкти правовідносин. Фізичні та юридичні особи. Правосуб'єктність фізичних осіб: правоздатність, дієздатність, деліктоздатність. Правосуб'єктність юридичних осіб. Публічні (некомерційні) і приватні (комерційні) юридичні особи. Поняття та ознаки юридичної особи. Громадські об'єднання. Держава як суб'єкт правових відносин (адміністративних, цивільних, міжнародних та ін.). Поняття та види об'єктів правових відносин. Зміст правових відносин: суб'єктивні права й юридичні обов'язки.

Юридичні факти: поняття та ознаки. Класифікація юридичних фактів.

Тема 6. Правовий статус людини і громадянина. Інструменти захисту прав людини і громадянина.

Основи концепції прав людини. Історія ідеї прав людини. Ознаки прав людини. Поняття права людини. Зв'язок філософських понять «людська гідність», «свобода», «рівність» можуть мати з державою (державною службою). Обов'язки держави. Каталог прав людини. Міжнародний Білль про права людини. Права людини в Конституції України. Права людини і права громадянина. Цілісність і взаємозв'язок прав людини і громадянина.

Поняття та структура правового статусу людини, громадянина, іноземця. Співвідношення правового статусу людини, громадянина, іноземця. Суб'єктивні права. Юридичні обов'язки. Гарантії.

Правовий статус та обмеження прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб в умовах воєнного стану. Правовий статус іноземців, осіб без громадянства та юридичних осіб іноземних держав в умовах воєнного стану. Неприпустимість використання правового режиму воєнного стану для захоплення влади та порушення прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб. Відшкодування збитків, завданих під час введення воєнного стану або повернення майна, що зберіглося.

Гендерна рівність в умовах воєнного стану.

Права дитини в умовах воєнного стану.

Захист прав людини і громадянина в умовах воєнного стану. Поняття та види інструментів захисту прав людини і громадянина. Звернення громадян. Адміністративне оскарження: підстави та порядок подання скарги. Дисциплінарна відповідальність. Особливості звернення до Конституційного Суду України, Вищого антикорупційного суду, звернення до місцевих, апеляційних судів, Верховного Суду. Звернення до Європейського суду з прав людини: підстави та наслідки. Медіація.

Тема № 7. Реалізація права.

Поняття та основні ознаки реалізації права. Форми реалізації права.

Правозастосування як особлива форма реалізації норм права.

Стадії застосування правових норм.

Правозастосувальний акт: поняття, властивості, види.

Проғалини у праві. Аналогія закону й аналогія права.

Тема № 8. Правомірна поведінка, правопорушення, юридична відповідальність.

Поняття, ознаки й основні види правомірної поведінки. Правомірна поведінка та правосвідомість. Правомірна поведінка та правова культура. Правомірна поведінка та правове виховання. Поняття та ознаки правопорушення. Склад правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона. Причинно-наслідковий зв'язок між діянням та його наслідками. Зловживання правом. Поняття, ознаки та види юридичної відповідальності. Нормативні, фактичні та процесуальні підстави юридичної відповідальності. Виключення, обмеження та звільнення від юридичної відповідальності. Юридична відповідальність та права людини. Презумпція невинуватості як гарантія прав людини та громадянина.

Відповідальність за порушення правового режиму воєнного стану. Правосуддя в умовах воєнного стану.

Тема 9. Конституційне право як галузь права.

Конституційне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна. Місце та роль конституційного права у національних системах права. Система конституційного права та її складові. Принципи конституційного права. Інститути конституційного права: поняття, види. Норми конституційного права та їх специфіка. Класифікація конституційно-правових норм. Поняття конституційно-правових відносин, їх особливості і види. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин: поняття, ознаки, види. Джерела конституційного права.

Поняття конституційного ладу, його ознаки. Співвідношення між конституційним і суспільним ладом. Закріплення конституційного ладу в законодавстві. Конституційно-правові аспекти політичної системи. Держава як головний суб'єкт політичної системи.

Територіальний устрій України. Україна як унітарна держава. Державний та адміністративно-територіальний устрій України. Принципи адміністративно-територіального устрою України. Види адміністративно-територіальних одиниць. Автономія в Україні. Особливості конституційно-правового статусу міст Києва і Севастополя у складі України. Адміністративно-територіальна реформа в Україні.

Поняття і сутність конституції. Юридична і фактична конституція. Предмет регулювання конституції. Конституція як суспільна цінність і головне джерело конституційного права. Юридичні властивості конституції. Функції конституції. Класифікація конституцій. Політичні та конституційні реформи у провідних державах світу на сучасному етапі. Історія українського конституціоналізму. Конституційний процес в незалежній Україні. Юридична характеристика чинної Конституції України. Види конституційного контролю.

Тема № 10. Конституційно-правовий статус особи та органів публічної влади.

Основи конституційно-правового статусу особи у сучасних державах. Поняття основ правового статусу особи та його елементи. Види конституційно-правового статусу особи. Проблема прав людини в конституційно-правовій теорії та практиці. Міжнародно-правові стандарти у галузі прав людини. Основні (конституційні) права і свободи: поняття, ознаки, види. Еволюція конституційних прав і свобод. Суб'єкти конституційних прав і свобод.

Конституційно-правовий статус вищих органів державної влади у сучасних країнах. Поняття, основні ознаки, різновиди глави держави. Місце глави держави в системі вищих органів державної влади. Правове становище глави держави при різних формах правління.

Поняття місцевого самоврядування, його соціальне призначення і політична роль. Основні концепції місцевого самоврядування. Загальні принципи місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.

Система та порядок формування органів місцевого самоврядування. Основи правового статусу представницьких органів місцевого самоврядування. Основи правового статусу виконавчих органів місцевого самоврядування.

Конституційно-правовий статус місцевих рад в Україні. Статус депутатів місцевих рад. Конституційно-правовий статус виконавчих органів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів в Україні.

Тема № 11. Адміністративне право як галузь права.

Адміністративне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна. Метод адміністративного права. Принципи адміністративного права. Співвідношення адміністративного права із суміжними галузями права. Система адміністративного права.

Механізм адміністративно-правового регулювання. Поняття, зміст та структура адміністративно-правових норм. Види адміністративно-правових норм. Дія адміністративно-правових норм в часі, в просторі, за категоріями осіб. Поняття та види джерел адміністративного права України. Адміністративне право і адміністративне законодавство. Поняття та види систематизації адміністративного права. Поняття та особливості адміністративно-правових відносин. Структура та види адміністративно-правових відносин. Підстави виникнення, зміни та припинення адміністративноправових відносин. Публічне майно.

Публічна адміністрація у системі суб'єктів адміністративного права. Визначення суб'єктів адміністративного права, їх види. Поняття публічної адміністрації. Органи виконавчої влади у системі публічної адміністрації. Правовий статус органу виконавчої влади.

Приватні особи як суб'єкти адміністративного права.

Адміністративно-правовий статус громадян України. Адміністративна правоздатність і дієздатність громадян. Права та обов'язки громадян у сфері публічного управління. Форми участі громадян в публічному управлінні. Адміністративно-правові гарантії суб'єктивних прав громадян. Іноземні громадяни і особи без громадянства як суб'єкти адміністративного права, особливості їх адміністративно-правового статусу. Громадські об'єднання як суб'єкти адміністративного права. Поняття та види громадських об'єднань. Адміністративно-правовий статус громадських об'єднань.

Тема № 12. Загальна характеристика публічної служби.

Правовий статус публічних службовців. Види державної служби. Правове регулювання публічної служби. Поняття посади і публічних службовців. Види публічних службовців. Адміністративно-правовий статус публічних службовців. Особливості правового статусу посадових осіб. Проходження публічної служби. Стимулювання діяльності публічних службовців та їх соціальний захист. Підстави та види відповідальності публічних службовців. Дисциплінарна відповідальність публічних службовців, її підстави та види. Публічна служба в органах місцевого самоврядування. Особливості проходження служби в органах Національної поліції України.

Тема № 13. Кримінальне право як галузь права.

Кримінальне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна. Метод кримінального права. Принципи кримінального права. Співвідношення кримінального права із суміжними галузями права. Система кримінального права.

Поняття закону про кримінальну відповідальність. Завдання закону про кримінальну відповідальність. Загальна характеристика Кримінального кодексу України. Поняття і система Загальної та Особливої частини КК України. Структура норм Загальної та Особливої частини КК України. Поняття та види тлумачення закону про кримінальну відповідальність. Дія закону про кримінальну відповідальність у часі. Зворотна дія цього закону у часі. Зміст принципів чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі. Принцип громадянства, принцип територіальний, реальний та універсальний.

Поняття кримінального правопорушення. Ознаки кримінального правопорушення: суспільна небезпечність як матеріальна ознака кримінального правопорушення; протиправність як формальна ознака кримінального правопорушення; винність; караність. Значення ч. 2 ст. 11 КК України для визначення кримінального правопорушення. Відмінність малозначного діяння від кримінального правопорушення. Критерії відмежування кримінальних правопорушень від інших правопорушень. Класифікація кримінальних правопорушень та її значення. Класифікація кримінальних правопорушень: за ступенем тяжкості (ст. 12 КК України); за формами вини; в залежності від ступеня завершеності кримінального правопорушення діяльності; за способом вчинення; за родовим

об'єктом; залежно від суб'єкта кримінального правопорушення.

Склад кримінального правопорушення. Елементи та ознаки складу кримінального правопорушення. Класифікація складів кримінального правопорушення: 1) за ступенем суспільної небезпечності (тяжкості); 2) за способом описання ознак складу кримінального правопорушення в законі; 3) за особливостями законодавчої конструкції (або конструкції ознак об'єктивної сторони).

Тема № 14. Засади кримінального процесу.

Поняття, суть і завдання кримінального процесу. Кримінальне процесуальне право і його місце в системі інших галузей права. Історичні форми кримінального процесу. Кримінальний процес як навчальна дисципліна, її роль та зв'язок з криміналістикою, кримінальним правом, оперативно-розшуковою діяльністю, іншими суміжними галузями права і спеціальних знань. Поняття стадії кримінального процесу. Система стадій кримінального процесу, їх загальна характеристика, завдання та особливості. Кримінальна процесуальна норма: поняття, види та структура. Кримінально-процесуальні функції, їх види і значення.

Засади кримінального провадження. Поняття та значення засад кримінального провадження. Класифікація засад кримінального провадження. Суть та значення окремих засад кримінального процесу.

Учасники кримінального провадження. Докази і доказування у кримінальному процесі. Поняття, сутність і значення кримінального процесуального доказування.

Судове провадження у першій та другій інстанціях: основні положення. Загальні положення судового розгляду матеріалів кримінального провадження; зупинення судового провадження; етапи судового розгляду, їх зміст; процесуальний порядок спрощеного судового провадження щодо кримінальних проступків. Види перегляду судових рішень у кримінальному процесі; сутність і завдання перевірки судових рішень в апеляційному порядку; суть і завдання касаційного провадження.

Виконання судових рішень: основні положення. Поняття, ознаки та значення стадії виконання судових рішень, охарактеризувати порядок набрання законної сили судовим рішенням, Порядок звернення судових рішень до виконання.

Тема № 15. Цивільне право як галузь права.

Цивільне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна. Метод цивільного права. Принципи цивільного права. Співвідношення цивільного права із суміжними галузями права. Система цивільного права.

Акти цивільного законодавства України. Акти цивільного законодавства, їх система. Акти цивільного законодавства і договір. Звичай. Аналогія закону і аналогія права. Співвідношення актів цивільного законодавства і договору. Звичай.

Поняття та особливості цивільних правовідносин, їх класифікація. Класифікація цивільних правовідносин та її правове значення. Елементи

цивільних правовідносин.

Поняття фізичної особи. Правоздатність фізичної особи. Цивільна дієздатність фізичних осіб, зміст та її види. Початок та кінець правоздатності фізичної особи. Обсяг та зміст правоздатності фізичної особи. Співвідношення правоздатності та суб'єктивних прав фізичних осіб. Правоздатність громадян інших держав і осіб без громадянства. Повна цивільна дієздатність. Часткова дієздатність фізичної особи та її зміст. Неповна цивільна дієздатність фізичної особи та її зміст. Дієздатність громадян інших держав і осіб без громадянства.

Поняття, ознаки та види юридичних осіб. Юридичні особи приватного та публічного права. Участь юридичних осіб публічного права у цивільних правовідносинах. Організаційно-правові форми юридичних осіб. Товариства та установи. Відповідальність юридичних осіб.

Поняття і види об'єктів цивільних прав. Оборотоzдатність об'єктів цивільних прав. Об'єкти цивільних прав вилучені з цивільного обороту. Об'єкти цивільних прав обмежено оборотоzдатні.

Правочини односторонні, двосторонні та багатосторонні. Оплатні та безоплатні правочини. Умовні правочини. Консенсуальні та реальні правочини. Каузальні та абстрактні правочини. Еквівалентні та алеаторні правочини. Чинність правочину.

Поняття, підстави виникнення представництва. Правочини, які може вчиняти представник. Правове значення представництва. Правові наслідки вчинення правочину представником. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень.

Тема № 16. Засади цивільного процесу.

Поняття, суть і завдання цивільного процесу. Цивільне процесуальне право і його місце в системі інших галузей права. Зв'язок цивільного процесу з, іншими суміжними галузями права і спеціальних знань. Цивільно-процесуальна норма: поняття, види та структура.

Засади цивільного провадження. Суть та значення окремих засад цивільного процесу: верховенство права; законність; рівність перед законом і судом; повага до людської гідності; забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; публічність; диспозитивність; розумність строків.

Поняття та елементи цивільних процесуальних правовідносин, підстави і передумови їх виникнення.

Суд як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин. Склад суду, відводи.

Поняття та види цивільної юрисдикції судів. Предметна, суб'єктна та інстанційна юрисдикція. Територіальна юрисдикція (підсудність).

Результати навчання (РН)	РН-2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних знань. РН-3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань. РН-4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел. РН-5. Обирати та застосовувати психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги. РН-6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження РН-7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки РН-8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців. РН-12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів тощо, відповідно до вимог замовника. РН-13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. РН-14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення

	фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості. РН-15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.		
Критерії оцінювання результатів навчання	Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю: - поточний контроль - 50 балів; - підсумковий контроль - 50 балів. Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної та самостійної роботи здобувача вищої освіти. Оцінка за аудиторну роботу визначається як середнє арифметичне балів, які ним отримані на семінарських заняттях (здобувач має отримати не менш 5 позитивних оцінок) з коефіцієнтом 5. Оцінка за самостійну роботу визначається як середнє арифметичне балів, які отримані здобувачем за: цільові виступи (здобувач має підготувати не менш 2) з коефіцієнтом 5. Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, які отримані здобувачем протягом семестру, та балів, які набрані на підсумковому контролі (заліку).		
	ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS		
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	А	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в
94-96			

90-93			повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
85-89	Добре («зараховано»)	В	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.
80-84			
75-79		С	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
70 – 74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не мають істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.
65 – 69			
60 – 64		Е	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.

40 – 59	Незадовільно о («не зараховано»)	F X	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21 – 40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки
Перелік питань до заліку			1. Основні теорії походження держави. 2. Поняття та ознаки держави. 3. Поняття та види функцій держави. 4. Загальна характеристика видів форм держави. 5. Форма державного правління. 6. Форма державного устрою. 7. Форма державного (політичного) режиму. 8. Народовладдя та його сутність. 9. Основні форми та інститути демократії. 10. Громадянське суспільство. 11. Держава і громадянське суспільство. 12. Україна як суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. 13. Поняття воєнного стану та порядок його введення. 14. Заходи правового режиму воєнного стану. 15. Незалежна і суверенна Україна як гарант євроатлантичної безпеки. 16. Поняття, ознаки та структура механізму держави.

	17. Державний апарат: поняття та структура. 18. Поняття, ознаки та види державного органу. 19. Особливості діяльності органів публічної влади в умовах воєнного стану. 20. Взаємодія військового командування та військових адміністрацій з органами державної влади в умовах воєнного стану. 21. Недержавні організації: специфічні риси їх функціонування у механізмі держави. 22. Співвідношення і взаємодія держави та особи. 23. Поняття, ознаки та класифікація видів права. 24. Функції права. 25. Принципи права. 26. Соціальні норми, їх визначення та види. 27. Поняття, ознаки та структура норми права. 28. Способи викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів. 29. Поняття та види форм (джерел) права. 30. Поняття, ознаки та види нормативно-правового акту. 31. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі, за колом осіб. 32. Поняття, основні ознаки і структура системи права. 33. Загальна характеристика галузей права в Україні. 34. Поняття, основні риси та структура системи законодавства. 35. Співвідношення системи права та системи законодавства. 36. Поняття, особливості та форми систематизація законодавства. 37. Поняття та основні ознаки правових відносин. 38. Склад (структура) правових відносин. 39. Суб'єкти правовідносин. 40. Юридичні факти: поняття та ознаки. Класифікація юридичних фактів. 41. Правове регулювання воєнного стану. 42. Особливості дії нормативно-правових

	актів в умовах воєнного стану. 43. Гарантії законності в умовах воєнного стану. 44. Поняття та структура правового статусу громадянина. 45. Правовий статус та обмеження прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб в умовах воєнного стану. 46. Правовий статус іноземців, осіб без громадянства та юридичних осіб іноземних держав в умовах воєнного стану. 47. Гендерна рівність в умовах воєнного стану. 48. Права дитини в умовах воєнного стану. 49. Захист прав людини і громадянина в умовах воєнного стану. 50. Поняття та види інструментів захисту прав людини і громадянина. 51. Поняття та структура правового статусу людини. 52. Права і свободи людини і громадянина, які протягом дії воєнного стану можуть обмежуватися. 53. Відшкодування збитків, завданих під час введення воєнного стану або повернення майна, що зберіглося. 54. Зловживання правом. 55. Поняття, ознаки й основні види правомірної поведінки. 56. Поняття, ознаки та склад правопорушення. 57. Поняття, ознаки та види юридичної відповідальності. 58. Відповідальність за порушення правового режиму воєнного стану. Правосуддя в умовах воєнного стану. 59. Нормативні, фактичні та процесуальні підстави юридичної відповідальності. 60. Підстави притягнення та звільнення від юридичної відповідальності.
ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
Навчальна та наукова література: Основна:	

1. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення : навч. посіб. / О.В. Кузьменко, М.В. Плугатир, І.Д. Пастух та ін.. Київ : Центр учб. літ., 2016. 387 с. URL: <https://lib.univd.edu.ua>.
2. Адміністративне право України. Загальна частина у схемах : навч. посіб. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків : ХНУВС, 2019. 236 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/7fe27b92-b536-4a8d-927a-b83bdc762df1>.
3. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с. URL: <http://surl.li/dipru>.
4. Загальна теорія права : підручник / [О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов, В. С. Смородинський та ін.] ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/888/3_Zagalna_teor%D1%96ja_prava_vnutri.pdf,
https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/TEorijaDerjav_2009.pdf.
5. Конституційне право : підручник / [О. С. Бакумов, Л. Д. Варунц, Т. І. Гудзь та ін.], за заг. ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзь, М. І. Марчука. Харків, 2019. 484 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/76fad686-f9c4-4aa7-b66a-5ee94eb17d75>.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / В.Б. Харченко, О.О. Житний, Ю.В. Орлов та ін.; за заг. ред. О.М. Литвинова. Харків : ХНУВС, 2020. 427 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4b73643c-9591-41ba-b399-e15660924037/content>.
7. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. Харків : Право, 2020. 655 с. URL: <https://lib.univd.edu.ua>.
8. Кримінальний процес України: у питаннях і відповідях : навч. посіб. / [кол. авт.: Абламський С. Є., Глобенко Г. І., Романюк В. В. та ін.]; за заг. ред. Т. Г. Фоміної. Харків : ХНУВС, 2021. 300 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_pravo/Kryminalnyi-protses-Ukr_2021.pdf.
9. Кримінальний процес: підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 1. 532 с. URL: https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/kryminal-nyu-protses_LDUVS.pdf.
10. Малиновський В. Я. Публічна служба в Україні: підручник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 312 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/199400191.pdf>.
11. Теорія держави і права : підруч. / за заг. ред. О. М. Бандурки; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 416 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6689/Teoriia%20derzhavy%20i%20prava_pidruchnyk_KhNUVS_2018.pdf?sequence=4&isAll

owed=.

12. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016 ; Ліра ЛТД. 480 с. <http://surl.li/ifuqm>.

13. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с. URL: <http://surl.li/fumjq>.

14. Цивільне право України: у 2-х ч.: навч. посіб. / [Аврамова О. Є., Апанасюк М. П., Батожська О. В. та ін.]; за заг. ред. В. А. Кройтора, Кухарева О. Є., Ткалича М. О. Запоріжжя: [б.в.], 2016. 385 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/4f45755a-2f30-430d-88b1-626d2fc16a48>, <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5f91dbef-db19-4d31-8990-bfed74158a2a/content>.

15. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.] ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева. Харків : ХНУВС, 2022. 332 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/662f44cb-425d-4830-8697-364752bad5a0/content>.

16. Цивільне процесуальне право України (Загальна частина): підруч. / О.В. Гетманцев, Л.А. Кондрат'єва, Л.А. Остафійчук, А.Л. Паскар, І.Ю. Татулич; за ред. О.В. Гетманцева. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022, 412 с. URL: <http://surl.li/ezjvr>.

17. Цивільний процес : навч. посіб. / [О. Г. Бортнік, О. Л. Зайцев, В. А. Кройтор та ін.] ; за заг. ред. В. А. Кройтора. Харків : ХНУВС, 2022. 336 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/610deeb0-76fa-4421-8361-1d8674694e5a>.

Додаткова:

1. Атаманова Н. В., Тицька Я. О. Теоретико-правові аспекти реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина в демократичному суспільстві. *Juris Europensis Scientia*. 2022. № 1. С. 3-6.

2. Безоплатна правова допомога. Адміністративна та кримінальна відповідальність неповнолітніх. URL: <http://surl.li/kjsnp>.

3. Безоплатна правова допомога. Звернення до суду: провадження в адміністративній справі. URL: <http://surl.li/kjswp>.

4. Безоплатна правова допомога. Порядок проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. URL: <http://surl.li/ddofz>.

5. Бліхар М. М. Адміністративне право – юридична основа публічного адміністрування. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. 2021. Вип. 66. С. 178-182. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/11/32.pdf>.

6. Борщевський В., Василиця О., Матвеев Є. Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегічне планування та механізми розвитку. *Держава та регіони*. 2022. № 2. С 30-35. URL: <https://er.ucu.edu.ua/handle/1/3218>.

7. Бурдін М. Ю., Логвиненко І. А., Лазарєв В. В. Теорія держави та права у визначеннях та схемах : довідник. Харків : ХНУВС, 2021. 108 с., С 5-15. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/37860bb0-729b-427c-a551-bcd81f4f4d88/content>.
8. Визнання доказів недопустимими в кримінальному провадженні: аналіз слідчої практики крізь призму судових рішень: монографія / В. Г. Дрозд, В. В. Бурлака, Л. В. Гаврилюк та ін.; Харків. нац. ун-т внутр. справ; Держ. наук.-досл. ін-т. Київ: 7БЦ, 2021. 420 с.
9. Воєнний стан в Україні. Актуальні роз'яснення, гарантії дотримання законності, заборони і обмеження, нормативне забезпечення К. : ВД «Професіонал», 2022. 226 с., с. 3-6. URL: <https://jurkniga.ua/contents/voienний-stan-v-ukraini-aktualni-roz'iasnennya-garantii-dotrimannya-zakonnosti-zaboroni-i-obmezhennya-normativne-zabezpechennya.pdf>.
10. Гайдар М. Є. Принципи місцевого самоврядування в аспекті процесу об'єднання територіальних громад в Україні. Прикарпатський юридичний вісник. 2019. Вип. 4 (29), т. 2. С. 8-13. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/426>
11. Гетьман Є. А. , Мерник А. М. , Шаповал Р. В. Відносні права людини в умовах особливих правових режимів. Вісник Національної академії правових наук України. 2022. Т. 29, № 1. С. 26-38.
12. Головійчук Л. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 3. С. 263–267. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/3/51.pdf>.
13. Губанов О. Питання балансування свободи вираження поглядів і безпекових факторів під час воєнного та надзвичайного стану. Право України. 2022. № 8. С. 95-107.
14. Гудзь Т. І. Форми посягання на конституційний лад України // Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє: тези доп. міжнарод. наук.-практ. конф. (Харків, 22 лист. 2019 р.). Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х.: ХНУВС. С. 132-133.
15. Гудзь Т.І. Проблеми правового регулювання та забезпечення права на мирні зібрання в Україні. Національні та міжнародні механізми захисту прав людини: тези доп. Всеукр. круглого столу (м. Харків, 20 квіт. 2016 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. С. 76-78. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4618>.
16. Державознавство : підручник / Володимир Сухонос, Віктор Сухонос, Анатолій Куліш, Руслан Білокінь; за ред. Володимира Сухоноса. Суми : Університетська книга, 2021. 492 с., С. 12-28, 57-83, 92-137, 238-333. URL: http://www.book.sumy.ua/book?task=callelement&format=raw&item_id=1392&element=5c2eeec3-3c7b-427a-9a20-13b52a024c93&method=download.
17. Діяльність державних органів в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року). Кривий Ріг,

2022. 498 с., С. 21-23, 28-30. URL: <https://cutt.ly/eNZFAjy>.

18. Загоруй І. С. Теорія держави та права: навчальні матеріали для підготовки до державного іспиту : метод. рек. / І. С. Загоруй, Л. М. Загоруй ; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Сєвєродонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2018. 451 с., С. 91-106, 111-144.

19. Іванов І. В., Супрун В. М. Міжнародні та європейські стандарти дотримання принципу гендерної рівності в умовах воєнного стану: соціально-правовий аспект. Наукові записки: Сер. Право. 2023. Вип. 14. С. 21-26. URL: <https://pravo.cuspu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/290/293>.

20. Каленіченко Л. І., Слинько Д. В. Особливості діяльності національного агентства з питань запобігання корупції в умовах воєнного стану. Право і безпека. 2023. № 1(88). С. 25-34.

21. Каленіченко Л. І., Слинько Д. В. Поняття, ознаки та види корупції. Право і безпека. 2022. № 1(84). С. 39-46.

22. Кардаш А. В. Інформація про особу та персональні дані: окремі аспекти співвідношення. Форум права. 2017. № 4. С. 87-92. URL: http://nbuv.gov.ua/u/jrn/fp_index.htm_2017_4_15.

23. Качан Я. Професіоналізація публічних службовців у сучасних умовах державотворення. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2021. № 6. С. 54-59. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/142/128>.

24. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави та права: підручник. К.: Кондор-Видавництво, 2018. 716 с., С. 61-172, 198-216, 238-269.

25. Коваль І. Право на справедливий суд: практика Європейського суду з прав людини щодо України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_7474.

26. Ковальчук В., Токарська А. Філософія діалогу державі і суспільства. Право України. 2022. № 5. С. 124-134.

27. Ковбаса В. М. , Кусько Р. В., Дрозд Т. В. Діяльність Національної поліції в умовах воєнного стану: окремі проблемні питання. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 6. С. 245-248.

28. Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного стану : матеріали наук. семінару (23 червня 2022 р.) / Львів. держ. ун-т внутр. справ, Львівська лабораторія прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України. Львів : ЛьвДУВС, 2022. 315 с., С.24-28, 51-57. URL: <https://cutt.ly/ANZmHq3>.

29. Косович В. Напрямок дії нормативно-правових актів у часі: необхідність нормативного визначення. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2023. № 76. С. 3-8.

30. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права: Підручник. Практикум. Тести. К.: Юрінком Інтер, 2015. 584 с., С. 81-128. URL: <https://studies.in.ua/krestovska-nm-teorija-derzhavy-i-prava>.

31. Кримінальний процес: підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк,

О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 2. 616 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2820>.

32. Кушніт В. П. Участь прокурора у судовому розгляді справ про застосування примусових заходів медичного характеру. Право.UA : наук.-практ. журн. / Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2022. № 3. С. 55-60. URL: http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2022-3/Pravo_ua_2022_3_055.pdf.

33. Лепеха В. О., Пряміцин В. Ю. Свобода як цінність в умовах правового режиму воєнного стану. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. № 1. С. 13-17.

34. Лук'янов Д. В. Теорія держави і права : посіб. для підгот. до іспитів / Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2019. 172 с., С. 34-43. URL: <https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/183/1-20.pdf>.

35. Лушпійко Ю. Конституційно-правовий статус біженців та внутрішньо переміщених осіб в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 188-193. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/2/37.pdf>.

36. Магновський І. Й. Конституційність нормативних актів крізь призму верховенства Основного Закону держави. Наукові праці НУ ОЮА. 2023. Т. XXXII. С. 85-93.

37. Маєтний М. І. Правові підстави для обмеження прав і основних свобод людини в умовах воєнного стану. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. № 2. С. 13-17.

38. Максимович Р. Л. Судовий прецедент як джерело кримінального права. Соціально-правові студії. 2021. Випуск 1 (11). С. 93-102. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3704/1/13.pdf>.

39. Марченко Д. В. Зміни правової системи України в умовах воєнного стану. Трансформація правових систем в умовах збройних конфліктів : матер. круглого столу (м. Одеса, 10 лютого, 2023 р.) / НУ «ОЮА», кафедра міжнародного та європейського права. Одеса : НУ «ОЮА», кафедра міжнародного та європейського права, 2023. С. 100-106. URL: <http://surl.li/ixzyx>.

40. Маслова О. О. Щодо значення факультативних ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. Вип. 2. С. 96-98. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/1026>.

41. Мерник А. М. , Зінченко О. В. Теоретико-правовий аспект обмеження окремих прав людини в умовах особливих правових режимів. Вісник Національної академії правових наук України. 2022. Т. 29, № 2. С. 105-118.

42. Науково-практичний коментар ЦПК Цивільного процесуального кодексу України. URL: <http://surl.li/hmjt>.

43. Олійник О. Зумовленість виникнення, існування та припинення

кримінально-правових відносин принципами кримінального права. Підприємництво, господарство і право. 2021, № 3. С.226-231. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/3/38.pdf>.

44. Павлюк Н. М. Правова природа та поняття цивільних правовідносин: загальнотеоретичне дослідження. Юридичний електронний журнал. 2022. № 3. С. 100-102. URL: http://lsej.org.ua/3_2022/21.pdf.

45. Погрібний І. М. Генеза складу правових відносин. Право і безпека. 2022 № 3(86). С. 160-170.

46. Подпіснєв Д. С. Ознаки реалізації норм права. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2013. Випуск 3 (19). С. 107-111. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/16894/1/19_Podpisnov.pdf.

47. Полева Я. В., Дергачов Є. В. Правовий нігілізм: теоретичний та практичний аспекти. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. № 1. С. 18-22.

48. Портал судової влади України. Пам'ятка стадій розгляду адміністративних справ за Кодексом адміністративного судочинства України. URL: <https://vsh.ko.court.gov.ua/sud1009/gromadyanam/411/405807/>.

49. Рішення Європейського суду з прав людини. Справа «Швидка проти України» (Заява № 17888/12). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a40#Text.

50. Самілик Г. М. Склад злочину і його наповнення. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2018. Вип. 3–4 (12–13). С. 159-164. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/287302631.pdf>.

51. Соболь Є. Формування правової категорії «суб'єкт публічної адміністрації». Актуальні проблеми правознавства. 2018. Вип. 4. С. 86-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2018_4_18.

52. Совгіря О. Предмет конституційного права України: аксіологічна складова на сучасному етапі. Український часопис конституційного права. 2017. № 1. С. 41-46. URL: <https://www.constjournal.com/wp-content/uploads/issues/2016-1/pdfs/5-olha-sovhyria-predmet-konstytutsiinoho-prava-ukrainy-aksiolohichna-skladova-suchasnomu-etapi.pdf>.

53. Стахова Н. І., Михальчук В. М. Роль та функції уповноваженого з прав людини в державному управлінні України. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 16. С. 97-103. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/16_2021.pdf.

54. Стоянова Т. Практика Європейського суду з прав людини як джерело цивільного процесуального права України. Підприємництво, господарство і право. 2017. С. 55–58. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/6/13.pdf>.

55. Стрельченко О. Г. Доктринальна характеристика публічної служби в Україні: поняття та класифікація. Філософські та методологічні

проблеми права. 2019. № 1 (17). С. 104-110. URL: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/article/view/1144/1148>.

56. Терещук М. М. Юридична відповідальність: теоретико-правовий аналіз. «Jurnalul juridic national: teorie și practică». 2015. № 2. С. 18–21.

57. Тріпак Ю. Р., Краковська А. Є. Адміністративна відповідальність неповнолітніх. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2019. Т. 1. №. 11. С. 23-28. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/6668>.

58. Уварова О. О. Права жінок та гендерна рівність : навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 204 с., С. 17-21. https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_9_copy.pdf. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_9_copy.pdf.

59. Федоренко В. Л. Конституція та конституціоналізм: сутність, сенси і взаємозумовленість. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2019. Вип. 2 (86). С. 78-94. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/186>.

60. Федоренко В. Л. Система конституційного права: поняття та генезис. Право і суспільство. 2020. № 4. С. 35-46. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/4_2020/8.pdf.

61. Флоріан Енке. Незалежна і суверенна Україна є ключем до євроатлантичної безпеки. URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2020/07/08/nezaleyona-suverenna-ukrana-klyuchem-do-vroatlantichno-bezpeki/index.html>.

62. Шишка О. Р. Принцип правової визначеності в цивільному праві України. Форум права. 2021. № 5. С. 6–17. URL: http://forumprava.pp.ua/files/006-017-2021-5-FP-Shyshka_3.pdf.

63. Юшкевич О.Г. Гарантії забезпечення прав дитини у Законі України «Про охорону дитинства». Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 22-23 березня 2023 р. / за заг. ред. О. Р. Антонова, С. І. Москаленко. Кропивницький : ЛА НАУ, 2023. С. 316-319.

64. Юшкевич О.Г. Поняття «дитина» в українському законодавстві. Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування: матеріали наук. семінару (Дніпро, 10 груд. 2020 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 296 с., С. 106-107. URL: <https://er.dduvs.in.ua/>.

65. Юшкевич О.Г. Право дитини на вільне висловлення думки в актах національного та міжнародного права. Правова система держави: проблеми формування та перспективи розвитку в контексті євроінтеграції : матеріали Всеукр. наук.конф., м. Одеса, 10 грудня 2021р. Одеса: ОДУВС, 2021. 167 с. С. 66-69.

66. Яїцька Д. І. Особливості участі громадян у публічному управлінні в умовах воєнного стану в Україні. Проблеми законності. 2022. Вип. 158. С. 29-46.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради України; Акт від 24.08.1991 № 1427-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>.
3. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
4. Загальна декларація прав людини: Резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ukr).
6. Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24.05.1993. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/616_174.
7. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
9. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
10. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.
11. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>.
12. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>.
13. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>.
14. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
15. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>.

16. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>.
17. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
18. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2365- III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>.
19. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24.08.2023 № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>.
20. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.
21. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 01.10.2011 № 1629-IV: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.
22. Про приєднання України до Статуту Ради Європи: Закон України від 31.10.1995 № 398/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
23. Про ратифікацію Конвенції про захист прав і свобод людини 1950 р.: Закон України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
24. Про ратифікацію Протоколу до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами про Рамкову угоду між Україною та Європейським Співтовариством про загальні принципи участі України в програмах Співтовариства: Закон України від 21.09.2011 № 3764-VI: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3764-17#Text>.
25. Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 № 2866. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.
26. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
27. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України у чинній редакції від 31.03.2023 № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>
28. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.
29. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.
30. Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>.
31. Про Рекомендації парламентських слухань «Становище жінок в Україні : реалії та перспективи»: Постанова Верховної Ради України від 29.06.2004 № 1904: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1904-IV#Text>.

32. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text>.

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>.
2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.
3. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України. URL: <http://www.ombudsman.kiev.ua>.
4. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України. URL: <http://www.rainbow.gov.ua>.
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
7. Юридична бібліотека. URL: <http://pravo.biz.ua/index.php>.
8. «WikiLegalAid» довідково-інформаційна платформа правових консультацій. URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/>.
9. Онлайн курс «Права людини для держслужбовців». URL: <http://surl.li/jnoza>.
10. Онлайн курс «Людина та держава. Правила гри». URL: <http://surl.li/jnozk>.